

دانشگاه تربیت معلم تهران
گروه مدیریت آموزشی
پایان نامه:

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

عنوان:

بررسی رابطه عناصر فرهنگ سازمانی مدارس متوسطه پسرانه با صفات کارآفرینی دانش آموزان در شهرستان
شهریار در سال تحصیلی 90-1389

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمدرضا بهرنگی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم

دانشجو:

بهرام اسدنیا

شهریور 1390

صلاة الاضلاع

بسمه تعالی

صور تجلسه دفاع از پایان نامه

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد آقای بهرام اسدنیا دانشجوی رشته مدیریت آموزشی دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی تحت عنوان بررسی رابطه عناصر فرهنگ سازمانی مدارس متوسطه پسرانه با صفات کارآفرینی دانش آموزان در شهرستان شهریار در سال تحصیلی 90-1389 روز دوشنبه 1390/7/11 با حضور هیأت داوران برگزار گردید و پس از دفاع با نمره 18/50 و با درجه ی عالی مورد قبول قرار گرفت.

هیأت داوران :

دکتر محمدرضا بهرنگی

استاد راهنما

دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم

استاد مشاور

دکتر حمیدرضا آراسته

استاد داور

دکتر محمدرضا بهرنگی

مدیر گروه و نماینده تحصیلات تکمیلی

سپاس بیکران:

خداوند متعال را که یاری فرمود تا پژوهش حاضر با موفقیت به پایان برسد.

منت خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می رود ممد حیات است و چو بر می آید مفرح ذات، پس در هر نفس دو نعمت موجود و بر هر نعمت شکری واجب.

تقدیم به:

پیشگاه ارواح مطهر چهارده معصوم علیهم السلام و امام راحل (ره) و شهدای گرانقدر انقلاب اسلامی که امنیت و آسایش ما مرهون فداکاریهای خالصانه آنهاست.

یوسف فاطمه (س)، که بی صبرانه و مشتاقانه منتظرش هستیم.

پدر و مادر عزیزم که دعای خیرشان بدرقه راهم می باشد و وجودشان برایم همه عشق است و وجودم برایشان همه رنج، توانشان رفت تا به توانایی رسیدم.

برادر و خواهر مهربانم که صمیمانه دوستشان دارم.

و در نهایت استادان و مسئولین سخت کوشی که همواره در پی ایجاد ارزش برای نظام آموزشی کشور عزیزمان ایران اسلامی هستند.

و تقدیر و تشکر از:

وظیفه خود می دانم که مراتب سپاس و تقدیر خود را از تمامی عزیزانی که با مشارکت خود، بنده را در اجرای این پژوهش یاری کردند، اعلام دارم.

جناب آقای دکتر محمد رضا بهرنگی، یکتای عرصه مدیریت آموزشی و پدر معنوی دانش جویان و دانش پژوهان این رشته، که به حق الگویی فرهیخته برای دانش جویان بوده و در تمام طول دوره تحصیل و بالاخص در انجام این پژوهش، راهنمای دلسوز و شکیبای من بودند، نهایت سپاس و تقدیر را دارم و از خداوند منان برای ایشان سلامتی و موفقیت روزافزون آرزومندم.

جناب آقای دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم، که مشاوره این پژوهش را بر عهده داشته و نه تنها در انجام این پژوهش یاریم کردند بلکه با علم بسیط و منش شایسته خویش مرا بیش از پیش به پژوهش علاقه مند نمودند، تقدیر و تشکر می کنم و شادکامی و پیروزی ایشان را از پروردگار متعال می طلبم.

جناب آقای دکتر حمیدرضا آراسته، که افتخار شاگردی ایشان را داشته‌ام، زحمت نقد و داوری این پژوهش را بر عهده گرفتند، تقدیر و تشکر می کنم و از باری تعالی برای ایشان سلامتی و طول عمر با عزت را خواهانم.

چکیده:

هدف این تحقیق بررسی رابطه عناصر فرهنگ سازمانی (1- خلاقیت فردی، 2- ریسک پذیری، 3- سبک رهبری، 4- وضعیت تعارض، 5- هماهنگی و انسجام، 6- حمایت مدیریت، 7- قوانین و مقررات، 8- پاداش کارکنان) با صفات کارآفرینی دانش آموزان است. روش تحقیق توصیفی - همبستگی و ماهیت آن کاربردی است. جامعه آماری مرکب از همه دبیران مرد و دانش آموزان پسر دبیرستانهای شهرستان شهریار است. بر اساس جدول جرسی و مورگان و نمونه گیری چندمرحله ای خوشه ای 180 دبیر و 295 دانش آموز به عنوان نمونه مورد تحقیق انتخاب گردید و از پرسشنامه استاندارد برای اندازه گیری فرهنگ سازمانی و پرسشنامه محقق ساخته برای اندازه گیری صفات کارآفرینی دانش آموزان استفاده گردید. داده ها توسط SPSS در سطح آمار استنتاجی و توصیفی مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج پژوهش دال بر تأیید کلیه فرضیه ها به استثنای فرضیه هفتم (رابطه بین قوانین و مقررات و صفات کارآفرینی) در سطح معناداری با 99 درصد اطمینان است.

کلید واژه ها: عناصر فرهنگ سازمانی، فرهنگ سازمانی مدارس، صفات کارآفرینی، کارآفرینی، دانش آموزان.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات تحقیق	
2	مقدمه
3	بیان مسأله
5	اهمیت و ضرورت انجام تحقیق
9	اهداف تحقیق
9	فرضیه های تحقیق
10	تعریف واژه ها و متغیرهای تحقیق
فصل دوم: ادبیات تحقیق	
13	بخش اول: فرهنگ سازمانی
13	پیشینه فرهنگ سازمانی
16	تعاریف فرهنگ سازمانی
20	ویژگی های فرهنگ سازمانی
21	شکل گیری و حفظ فرهنگ سازمانی
23	دیدگاه بارون و گرینبرگ در مورد منشاء فرهنگ سازمانی
23	سطوح فرهنگ سازمانی
25	ابعاد فرهنگ سازمانی
29	نقش فرهنگ سازمانی در مدیریت سازمان

30.....	نقش و اهمیت فرهنگ سازمانی
31.....	کارکردهای فرهنگ سازمانی
32	انواع فرهنگ سازمانی
32.....	طبقه بندی کویین و کیمبرلی
34	طبقه بندی دانیل دنیسون
36.....	طبقه بندی چارلز هندی
36.....	طبقه بندی هریسون
37	طبقه بندی سانن فیلد
38.....	طبقه بندی دشپند و وبستر
38.....	طبقه بندی گافی و جونز
39.....	طبقه بندی کتز دووریس و میلر
42	یک تقسیم بندی دیگر
42.....	الگوهای شناخت فرهنگ سازمانی
43.....	الگوی ویلیام اوچی
44	الگوی پیترز و واترمن
45	الگوی پارسونز
45	الگوی هفت S شرکت مک کنزی
46	تأثیر فرهنگ بومی بر رفتار کارکنان

48	بخش دوم: کارآفرینی
48	پیشینه کارآفرینی
48	تعاریف کارآفرینی
50	کارآفرین کیست؟
53	ضرورت و اهمیت کارآفرینی
54	انواع کارآفرینی
54	الف) فردی
58	ب) گروهی
61	آموزش کارآفرینی
64	رویکرد های مطالعه کارآفرینی
65	الف) رویکرد اقتصادی
70	ب) رویکرد محیطی (فرهنگی - اجتماعی)
71	ج) رویکرد جمعیت‌شناختی
74	د) رویکرد روانشناختی یا صفات کارآفرینانه
76	انتخاب صفات کلیدی کارآفرینی
76	خلاقیت
79	تحمل ابهام
80	تمایل به خطر پذیری
82	انگیزه پیشرفت

84	کانون کنترل درونی
85	مدیریت و کارآفرینی
87	مدیران کارآفرین
88	عوامل تاثیرگذار بر توسعه صفات کارآفرینی
89	فرهنگ سازی و ترویج روحیه کارآفرینی
90	بخش سوم
90	سابقه علمی پیشینه تحقیق در ایران و خارج از کشور
90	مطالعات داخلی فرهنگ سازمانی
92	مطالعات خارجی فرهنگ سازمانی
93	مطالعات داخلی کارآفرینی
95	مطالعات خارجی کارآفرینی
99	نتیجه گیری

فصل سوم: روش تحقیق

101	مقدمه
101	روش تحقیق
101	جامعه آماری
102	حجم نمونه و روش نمونه گیری
102	روش و ابزار جمع آوری اطلاعات
104	سوالات مربوط به هر یک از عناصر فرهنگ سازمانی

106	سوالات مربوط به هر یک از صفات کارآفرینی.....
108	نحوه اجرای پرسشنامه ها.....
108	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
109	روایی و پایایی پرسشنامه.....

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

112	مقدمه.....
112	آمار توصیفی و متغیرهای جمعیت شناختی.....
112	ویژگی‌های جمعیت شناختی معلمان مورد مطالعه.....
115	ویژگی‌های جمعیت شناختی دانش‌آموزان مورد مطالعه.....
119	تحلیل توصیفی از یافته‌های تحقیق.....
121	تحلیل آماری فرضیه‌ها.....
121	آزمون فرضیه اصلی.....
123	آزمون فرضیه اول.....
125	آزمون فرضیه دوم.....
127	آزمون فرضیه سوم.....
129	آزمون فرضیه چهارم.....
131	آزمون فرضیه پنجم.....
133	آزمون فرضیه ششم.....
135	آزمون فرضیه هفتم.....

137.....آزمون فرضیه هشتم

139.....نتیجه گیری

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

141.....مقدمه

141.....نتایج تحقیق

143.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی اصلی

144.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی اول

145.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی دوم

146.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی سوم

147.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی چهارم

148.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی پنجم

149.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی ششم

150.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی هفتم

151.....نتایج حاصل از بررسی فرضیه ی هشتم

152.....محدودیت های پژوهش

152.....پیشنهاد های پژوهش

156.....منابع فارسی

159.....منابع انگلیسی

164.....ضمایم

فهرست جداول

صفحه	جدول
19	جدول شماره 2-1: تعاریف گوناگون از فرهنگ سازمانی
28	جدول شماره 2-2: برخی ابعاد زیرساز فرهنگ سازمانها
29	جدول شماره 2-3: تأثیر فرهنگ بر وظایف عمومی مدیریت
36	جدول 2-4: طبقه‌بندی دانیل دنیسون
43	جدول 2-5: ارزشهای فرهنگی طبق نظریه اوچی
50	جدول 2-6: تعاریف کارآفرینی
52	جدول 2-7: سیر تاریخی تعریف کارآفرینی
78	جدول 2-8: تحقیقات مرتبط با خلاقیت
80	جدول 2-9: تحقیقات مرتبط با تحمل ابهام
81	جدول 2-10: تحقیقات مرتبط با ویژگی تمایل به خطرپذیری
83	جدول 2-11: خلاصه تحقیقات ویژگی انگیزه پیشرفت
85	جدول 2-12: خلاصه تحقیقات ویژگی کانون کنترل درونی
103	جدول 3-1: شیوه ارزشگذاری برای پرسشنامه فرهنگ سازمانی
105	جدول 3-2: مقیاس رتبه ای برای اندازه گیری صفات کارآفرینی
112	جدول 4-1: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک سابقه خدمت
113	جدول 4-2: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک تحصیلات

- جدول 4-3: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک سن..... 114
- جدول 4-4: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک درآمد پدر..... 115
- جدول 4-5: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک شغل پدر..... 116
- جدول 4-6: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک تحصیلات پدر..... 117
- جدول 4-7: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک تحصیلات مادر..... 118
- جدول 4-8: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک سابقه کار دانش آموز..... 119
- جدول 4-9: یافته‌های توصیفی متغیرهای اصلی تحقیق..... 120
- جدول 4-10: یافته‌های توصیفی خرده‌مقیاس‌های متغیرهای تحقیق..... 120
- جدول 4-11: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه اصلی..... 122
- جدول 4-12: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه اول..... 124
- جدول 4-13: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه دوم..... 126
- جدول 4-14: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه سوم..... 128
- جدول 4-15: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه چهارم..... 130
- جدول 4-16: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه پنجم..... 132
- جدول 4-17: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه ششم..... 134
- جدول 4-18: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه هفتم..... 136
- جدول 4-19: آزمون تحلیل همبستگی پیرسون برای فرضیه هشتم..... 138

فهرست نمودارها

نمودار	صفحه
نمودار 2-1: شیوه شکل گیری فرهنگ سازمان	22
نمودار 2-2: چارچوب ارزشهای رقابتی فرهنگ سازمانی	34
نمودار 2-3: کارآفرینی سازمانی	57
نمودار 2-4: افرادی که می توانند تحت پوشش آموزش کارآفرینی قرار گیرند	63
نمودار 2-5: رویکردهای کارآفرین	65
نمودار 2-6: عوامل تأثیرگذار بر توسعه صفات کارآفرینی	89
نمودار 4-1: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک سابقه خدمت	113
نمودار 4-2: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک تحصیلات	114
نمودار 4-3: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک سن	115
نمودار 4-4: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک درآمد پدر	116
نمودار 4-5: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک شغل پدر	116
نمودار 4-6: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک تحصیلات پدر	117
نمودار 4-7: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک تحصیلات مادر	118
نمودار 4-8: توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه به تفکیک سابقه کار دانش آموز	119
نمودار 4-9: نمودار پراکنش فرضیه اصلی	123
نمودار 4-10: نمودار پراکنش فرضیه اول	125

127 نمودار 4-11: نمودار پراکنش فرضیه دوم
129 نمودار 4-12: نمودار پراکنش فرضیه سوم
131 نمودار 4-13: نمودار پراکنش فرضیه چهارم
133 نمودار 4-14: نمودار پراکنش فرضیه پنجم
135 نمودار 4-15: نمودار پراکنش فرضیه ششم
137 نمودار 4-16: نمودار پراکنش فرضیه هفتم
139 نمودار 4-17: نمودار پراکنش فرضیه هشتم

فهرست شکل ها

صفحه	شکل
25	شکل 2-1: سطوح فرهنگ سازمانی

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

در حالی وارد قرن حاضر شده‌ایم که اقتصاد کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه با نیروی حیات بخش کارآفرینی¹ از نو زنده شده است. کارآفرینی همان موضوعی است که "پینکات"² از آن به عنوان "رسانس هزاره سوم" یاد می‌کند. کارآفرینی، خلاقیت و کسب و کارهای مخاطره آمیز، سوخت موتور اقتصاد مدرن را فراهم می‌کنند (مقیمی، 1383، ص 21).

واژه کارآفرینی از کلمه فرانسوی "Entreprender" به معنای متعهد شدن گرفته شده است. این واژه اشاره به افرادی دارد که مسئولیت و تعهد انجام کاری را می‌پذیرند و کسانی هستند که ریسک را به عنوان یک مؤلفه اصلی در زندگی‌شان قبول دارند، آنها واسطه‌گرانی هستند که در مورد سود و زیان کارشان ریسک می‌کنند (هولت³، 2006، ص 3).

تحقیقات همچنین، یک دسته فرضیه را درباره ارتباط بین فرد در سازمان و فرهنگ و فضای آن سازمان مشخص می‌کند:

افراد به فضاهای کاری که نیازهای غالب آنان را بیدار سازد، جذب می‌شوند.

چنین فضاهای کاری از تجارب و مشوقات بوجود می‌آید.

این فضاها با نیازها به تعامل می‌پردازند تا انگیزه ارضاء نیازها را برانگیخته سازند.

فضاها می‌توانند بین الزامات و وظایف سازمان و نیازهای فردی، واسط و پیوند دهنده آن دو باشند.

فضاها نشانگر قوی ترین رخنه مدیران است که می‌توانند از آن برای ایجاد تغییر استفاده کنند (بهرنگی، 1385).

این مشاهدات تحقیقاتی در مجموع نشان می‌دهد که شیوه عمل مدیر و نحوه کار او با دیگران، تأثیر عمده ای بر اثربخشی

سازمان دارد که این خود متأثر از فرهنگ و فضای سازمانی موجود در آن سازمان دارد.

موج تغییرات زندگی همه ما را خواسته یا ناخواسته در می‌نوردد. لذا جامعه ای در جهت سازگاری با تغییرات و رقابت جهانی

پیشتاز خواهد شد که از نیروی انسانی ماهر و متخصص، خلاق و خودباور برخوردار باشد. از این رو در این عرصه نوین، کشور ما

1 - Entrepreneurship

2 - G. pinchot

3 - D. Holt

بیش هر زمان دیگر نیازمند یک نظام آموزشی پویا و مترقی است. به جرأت می توان بیان داشت که از میان سازمانها، سازمان آموزش و پرورش چه در سطح کلان و چه در سطح خرد (مدرسه) نیازمند یک محیط کار سازمان یافته می باشد. امروزه دیگر نمی توان مدارس را همچون کارخانه ای اداره کرد و از پاداش و تنبیه بعنوان ابزار کنترل برای نیل به اهداف آموزشی سود جست، فرهنگ نامناسب و غیرمطلوب و فضای خشک و کنترل شده و بی روح تنفر و گریز را به دنبال دارد، خلاقیت را از بین می برد و ناتوانی را به ارمغان می آورد.

"در ایران ترکیب جمعیتی جوان کشور ضرورت ایجاد فرصتهای شغلی جدید و نیز روند مستمر کاهش ذخایر نفتی از علل عمده اندیشیدن سیاستگذاران کشور ما، به منع سهل الوصول تری غیر از نفت یعنی ابتکار، خلاقیت و نوآوری (صفات کارآفرینی) است" (تیموری، 1387).

پیشرفت و ترقی از طریق استفاده از همه منابع موجود بویژه منابع انسانی و اتکاء به منبع لایزال ثروت و سرمایه یعنی تفکر خلاق، ایده های نو و فعالیتهای کارآفرینانه میسر است. عامل اصلی توسعه، ذهن خلاق آدمی است نه طبیعت که منابع اصلی را فراهم می آورد. در این میان کارآفرینی بعنوان پدیده ای که اصلی ترین سرمایه آن برخورداری از خلاقیت، جسارت، انگیزه پیشرفت و اعتماد به نفس (صفات کارآفرینی) است، از مهم ترین منابع بالقوه اقتصادی محسوب می گردد که شناخت و پرورش و شکوفایی این صفات در افراد وظیفه ای است مهم که فرهنگ سازمانی مطلوب در مدارس، رسیدن به آن را تسهیل می نماید.

بیان مسأله

هر سازمانی فرهنگ خاص خود را دارد و دارای هویت خاصی است که آن را از سازمانهای دیگر جدا می کند و به مثابه "شخصیت سازمان" محسوب می شود. فرهنگ سازمانی الگوی اندیشیدن و عمل کردن در سازمان است و همه اعتقادات، باورها و ارزشها و هنجارهای سازمانی را که به مرور در سازمان پدید آمده و شکل و استحکام یافته در بر می گیرد. فرهنگ سازمانی

یکی از مهمترین عوامل در شکل گیری رفتار و نحوه اندیشیدن در سازمان است (شرمرهورن^۱، ترجمه ایران نژاد پاریزی، 1386، ص 350).

موفقیت سازمان به دارا بودن فرهنگ قوی و شایسته سازمانی بستگی دارد و سازمان ها برای زنده ماندن باید خود را به ایجاد هم افزایی درونی و بیرونی قادر سازند، مدیران باید به ناچار روحیه نوآوری، عمل گرایی، و کارآفرینی را از طریق ایجاد فرهنگ قوی و شایسته سازمانی تشویق کنند (برنارد برنز^۲، ترجمه رحیمیان، 1384، ص 84).

عامل تأثیرگذار و مهمی که موجب خودکنترلی، خودکارآمدی، نوآوری و خلاقیت در سازمان ها می شود. فرهنگ سازمانی حاکم بر آن هاست (ادگارد^۳، 2001). اما، وظیفه عمده سازمان های آموزشی فراهم آوردن زمینه لازم برای آموزش مهارت های زندگی کاری و اشتغال دانش آموختگان است. از آنجا که کار قسمت اعظم اوقات زندگی را به خود اختصاص می دهد. بقا و تداوم پویا و سازنده جامعه، به اشتغال مناسب انسان ها بستگی دارد. برای رشد و پیشرفت جامعه، نظام آموزشی بایستی ضمن همکاری با دنیای کار و پیش بینی نیازهای اجتماعی، توسعه ظرفیت های کارآفرینی و ابتکار دانش آموزان را مورد توجه قرار دهد تا توان و امکان اشتغال آنها تسهیل گردد.

شناخت صفات کارآفرینی و هدایت دانش آموزان جهت متصف شدن به صفات کارآفرینی همراه با اصلاح نظام آموزشی موجود، موجب رشد و توسعه نظام اقتصادی و حل مشکل بیکاری خواهد شد. به بیان آذرهوش و احمدپور (1387) متأسفانه فارغ التحصیلان مدرسه با شیوه های شناخت فرصت های اشتغال آشنا نیستند و توانایی استفاده از قابلیت های خود را برای استفاده از فرصت های طلایی اشتغال ندارند. نظام آموزشی در سطوح مختلف تحصیلی، قابلیت های لازم را برای بر عهده گرفتن مشاغل جدید در میان دانش آموزان فراهم نکرده است و افراد با طرز فکر خوداشتغالی و کارآفرینی تربیت نشده اند. این افراد معمولاً

1 - Shermer Horn
2 - Bernard Berns
3 - Edgard, N